

Zulaykho Abduhalimovna Kadirova

PhD, Associate Professor

Tashkent state university of Oriental studies

e-mail:zulayxo_kadirova@tsuos.uz

Published under peer review:

Doctor of Philosophy in Economics (PhD),

Associate Professor

Gaziyeva Sulxiya Saidmashafovna

Received 4th March 2025, Accepted 11th March 2025, Online 28th March 2025

THE U.S. EXPERIENCE IN ATTRACTING HIGHLY SKILLED MIGRANTS

Abstract. The article is devoted to the analysis of the policy of attracting highly skilled migrants to the United States. It examines the flow of highly educated migrants, their impact on the national labor market, and their role in economic growth and innovation processes. Migrants make a significant contribution to addressing the shortage of specialists in STEM fields, maintaining corporate competitiveness, and increasing the U.S. GDP. Intellectual migration is considered a key factor in fostering innovation and ensuring economic stability in the country.

Keywords: highly skilled migrants, intellectual migration, U.S. labor market, H1-B visa, STEM fields, innovation, economic growth, migration policy, qualified workforce, labor market integration.

ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ МИГРАНТЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШНИНГ АҚШ ТАЖРИБАСИ

Аннотация. Мақола АҚШнинг юқори малакали мигрантларни жалб қилиш сиёсати таҳлилига бағишланган бўлиб, унда олий маълумотли мигрантлар оқими, уларнинг мамлакат меҳнат бозорига таъсири, иқтисодий ўсиш ва инновациялар жараёнидаги ўрни кўриб чиқилади. АҚШ иқтисодиётида STEM соҳаларидаги кадрлар танқислигини қоплаш, компанияларнинг рақобатбардошлигини сақлаш ҳамда миллий ялпи маҳсулотнинг ўсишида мигрантларнинг ҳиссаси катта бўлиб, интеллектуал миграция мамлакатда инновацияларнинг ривожланиши ва иқтисодий барқарорликка ҳисса қўшиши нуқтаи назаридан муҳим омил сифатида баҳоланади.

Калит сўзлар: Юқори малакали мигрантлар, интеллектуал миграция, АҚШ меҳнат бозори, H1-B визаси, STEM соҳалари, инновациялар, иқтисодий ўсиш, миграция сиёсати, билимли кадрлар, меҳнат бозори интеграцияси.

ОПЫТ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ МИГРАНТОВ В США

Аннотация. Статья посвящена анализу политики привлечения высококвалифицированных мигрантов в США. В ней рассматриваются потоки высокообразованных мигрантов, их влияние на рынок труда страны, роль в экономическом росте и инновационных процессах. Вклад мигрантов в восполнение дефицита кадров в STEM-отраслях, поддержание конкурентоспособности компаний и рост ВВП США является значительным. Интеллектуальная миграция оценивается как важный фактор развития инноваций и экономической стабильности страны.

Ключевые слова: высококвалифицированные мигранты, интеллектуальная миграция, рынок труда США, виза H1-B, STEM-отрасли, инновации, экономический рост, миграционная политика, квалифицированные кадры, интеграция в рынок труда.

КИРИШ

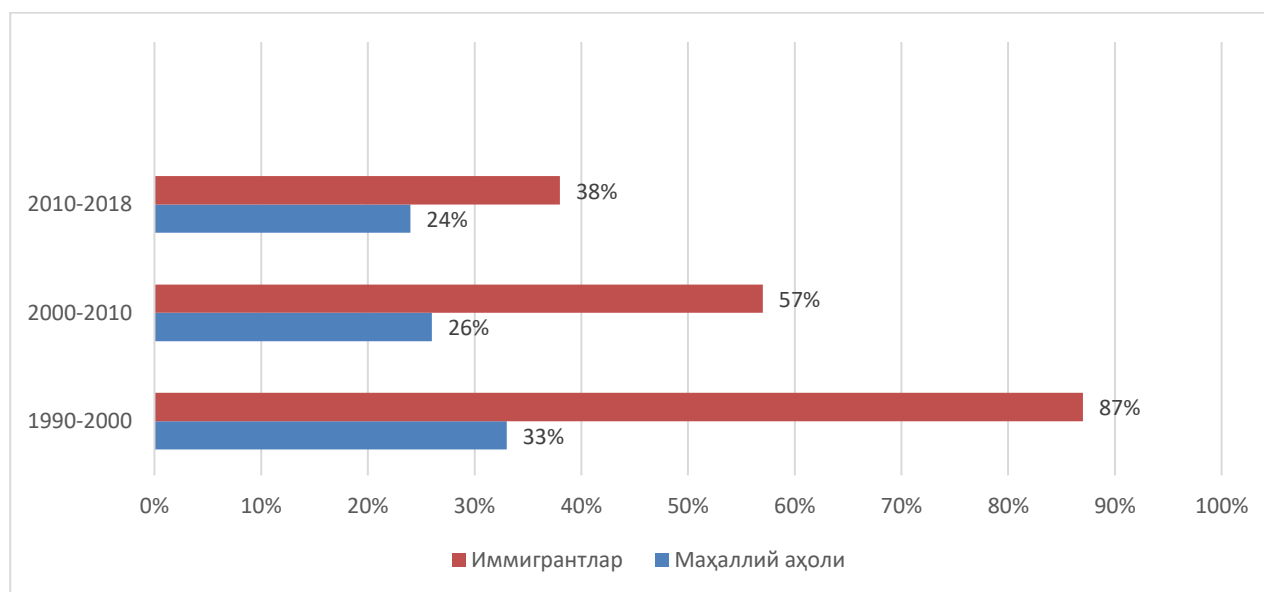
Жаҳонда таълим даражасининг ортиши олий маълумотга эга кишиларнинг катта гуруҳини шаклланишига туртки берар экан, уларнинг аксарияти бу борада кенг имкониятлар эшигини очиб берувчи АҚШга оқиб кела бошладилар. АҚШнинг иммиграция сиёсатида кузатилган ўзгаришлар ва Глобал таълим тенденциялари 1990 йиллардан кейин олий маълумотли мигрантлар сонининг юқори суръатлар билан ўсишига туртки берди.

ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ

Мақолада тадқиқотнинг назарий ва эмпирик усулларида фойдаланилди. Унда сўнгги тадқиқот нашрлари таҳлили берилган, олинган натижалар статистик маълумотлар билан таққосланган. Муаллиф методологиясида тизимли ёндашув, кузатиш, таққослаш, мавҳумлаштириш, идеаллаштириш ва гуруҳлаш усуллари қўлланилган.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

Дунё бўйича мигрантларнинг энг катта қисмига, яъни бешдан бирига эга бўлган АҚШда 334,9 миллион¹ аҳолининг 46 миллионини яъни, деярли 14%ини халқаро мигрантлар ташкил қилади. Мамлакатдаги 140 миллион нафар меҳнат ресурсларининг 30 миллиони меҳнат мигрантларидан иборат бўлиб, уларнинг 22 миллиони қонуний мавқеъга эга.

1. Расм. АҚШда олий маълумотга эга бўлганлар сонинг ўсиши, 1990-2018 йиллар, %

Манба: Migration Policy Institute (MPI) analysis of data from the U.S. Census Bureau's 1990 and 2000 Decennial Census and 2010 and 2018 American Community Survey (ACS).

Дунёда нафақат мигрантлар сони балки, айнан юқори малакали мигрантларни жалб қилиш бўйича ҳам етакчилик қилиб келаётган АҚШда маҳаллий аҳолига нисбатан мигрантлар орасида олий маълумотлилар улушининг кўпроқ ўсишини кузатиш мумкин. Хусусан, маҳаллий аҳоли ва иммигрантлар ўртасидаги олий маълумотлилар улушининг ўсиши 1990-2000 йилларда 38% ва 87%ни, 2000-2010 йилларда 26% ва 57%ни, 2010-2018 йилларда 24% ва 38%ни ташкил қилди².

¹ <https://www.statista.com/statistics/263762/total-population-of-the-united-states/>

² Kira Olsen-Medina, Jeanne Batalova. College-Educated Immigrants in the United States. Migration policy institute// <https://www.migrationpolicy.org/article/college-educated-immigrants-united-states/>

Шунингдек, бакалавр даражасига эга бўлганлар 1990-2000 йиллар давомида маҳаллий аҳоли орасида 32%га, мигрантлар орасида 89%га, 2000-2022 йиллар орасида эса, бу кўрсаткич маҳаллий аҳоли орасида 75%га, мигрантлар орасида эса, 141%га ортган. Шу билан бирга АҚШда маҳаллийлаштирилган (naturalized citizens) фуқароларнинг қарийб 40%и бакалавр ва ундан юқори даражага эга бўлганлар бўлиб, уларнинг 22,1%и бакалавр ва 17,1%и магистр ёки илмий даражага эга бўлган кишилардир. АҚШ фуқаролиги бўлмаган мигрантларнинг эса, 19%игина олий маълумотлидир³.

1-жадвал

АҚШда маҳаллий аҳоли ва мигрантлар орасида бакалавр ва магистр даражасига эга кишилар улуши, 1990-2022 йиллар

	1990		2000		2022	
	Бакалавр	Магистр	Бакалавр	Магистр	Бакалавр	Магистр
Маҳаллий аҳоли	13,3%	7,1%	15,8%	10,3%	22,2%	13,7%
Мигрантлар	11,5%	8,8%	13,7%	8,6%	19,1%	15,6%

Манба: Migration policy institute

2023 йил ҳолатига кўра, олий маълумотга эга бўлган 25 ёшдан катталар маҳаллий аҳоли орасида 36%, мигрантлар орасида эса 35% улушни ташкил қилади. Олий маълумотли мигрантларнинг 19,1%и бакалавр, 15,6 %и магистр ва ундан юқори даражага эга бўлиб, мазкур улуш маҳаллий аҳоли орасида 22,2% ва 13,7% нисбатни ташкил қилади⁴.

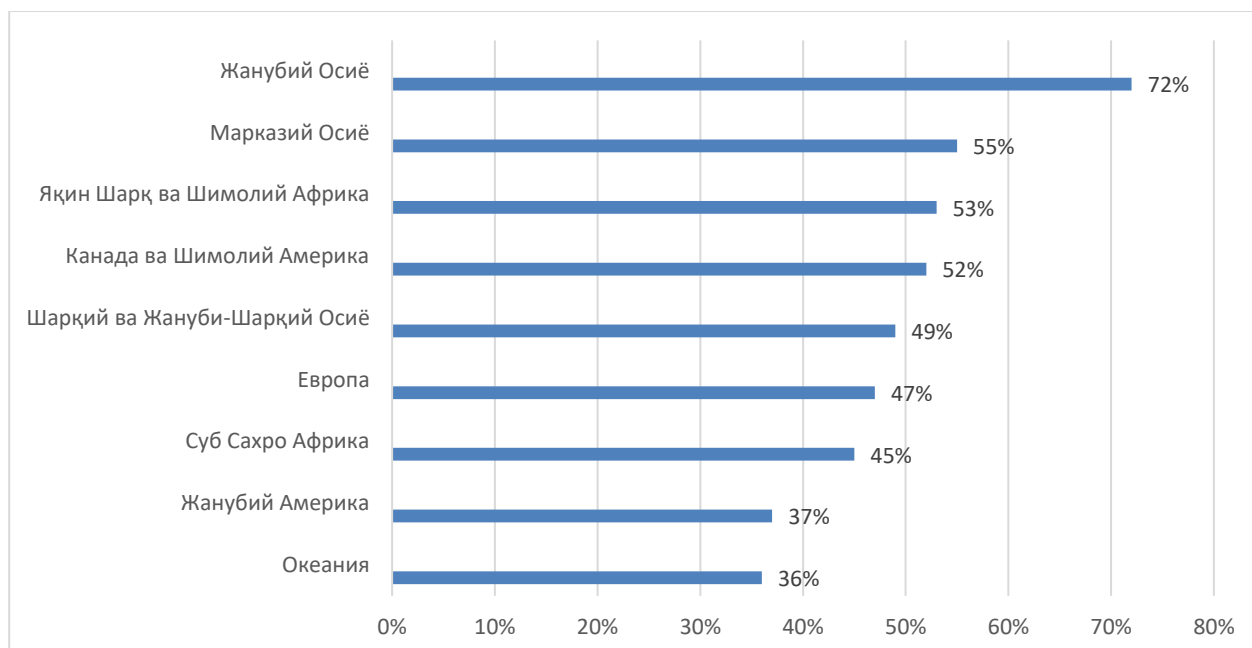
АҚШга кириб келаётган мигрантлар орасида тобора олий маълумотлилар улуши ортиб бормоқда. Хусусан, 2020-2022 йиллар орасида мамлакатга кириб келган мигрантларнинг 48%и олий маълумотли кишилар бўлган. Аммо мигрантлар таркибида олий маълумотга эга бўлганлар улуши донор минтақалар ва мамлакатлар кесимида турлича ҳолатни ифодалайди. Хусусан, Жанубий Осиё (77%), Марказий Осиё (55%), Яқин Шарқ ва Шимолий Африка (53%), Канада ва Жанубий Америка (52%), Шимолий ва Жануби-Шарқий Осиё мамлакатларидан ташриф буюрганлар орасида олий маълумотлилар улуши юқори бўлиб, Мексика (9%) ва Марказий Америка (12%)ликлар орасида эса, аксинча ҳолат кузатилади.⁵ Мамлакатлар кесимида эса, бу борада БАА, Ҳиндистон (81%), Саудия Арабистони (80%), Монголия (75%), Тайвань (74%), Сингапур (70%) каби мамлакатлар етакчилик қилади. 2020-2022 йиллар мобайнида кириб келган мигрантларга эътибор қаратилса, бу борада Тайвань (88%) етакчи бўлиб, ундан кейинги ўринларни мигрантларининг 85-87%и олий маълумотга эга бўлган Корея, Франция, Ҳиндистон ва Япония эгаллади⁶.

³ <https://www.migrationpolicy.org/data/state-profiles/state/language/US>

⁴ <https://www.migrationpolicy.org/data/state-profiles/state/language/US>

⁵ Mohamad Moslimani, Jeffrey S. Passel. What the data says about immigrants in the U.S.// <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/07/22/key-findings-about-us-immigrants/>

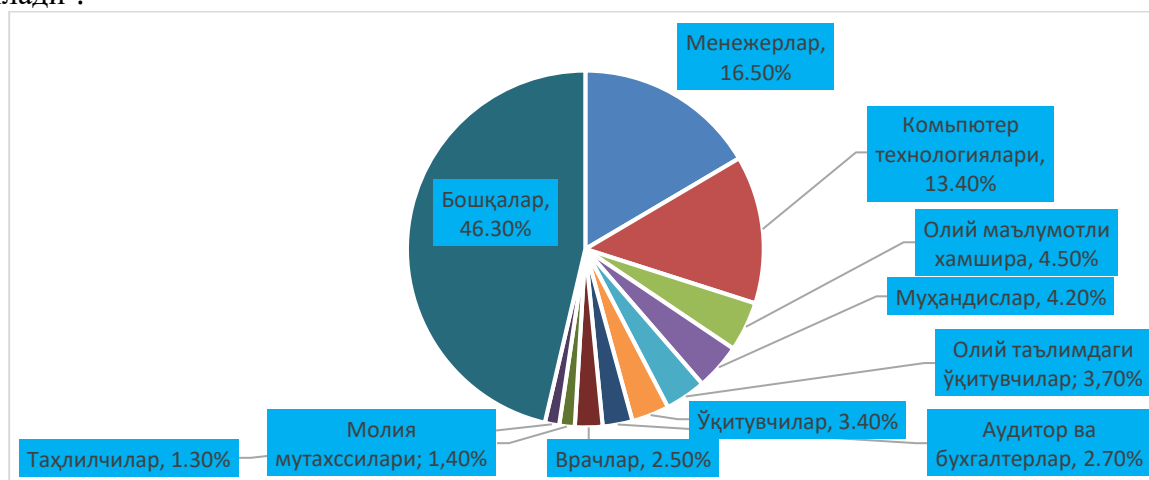
⁶ Frequently Requested Statistics on Immigrants and Immigration in the United States// <https://www.migrationpolicy.org/article/frequently-requested-statistics-immigrants-and-immigration-united-states-2024>

2. Расм. АҚШдаги 25 ёшдан катта бўлган олий маълумотли мигрантларнинг минтақалар кесимидаги улуши

Манба: Pew Research Center

Олий маълумотга эга бўлган юқори малакали мигрантларнинг мамлакат иқтисодиётига интеграциялашувини таҳлил қилишда улар эгаллаётган иш ўринларига ҳамда фаолият кўрсатадиган соҳа ва тармоқларга эътибор қаратиш мақсадга мувофиқ бўлади. Сўнгги йигирма йил ичида мамлакатда олий маълумотга эга мигрантларнинг компьютер технологиялари, таълим ва соғлиқни сақлаш соҳаларидаги улуши ортган. Хусусан, ҳар ўнта компьютер технологиялари соҳасидаги маҳаллий кадрга 4,2 та хорижлик мутахассис тўғри келади, мазкур кўрсаткич ўқитувчилар орасида 10:3, врачлар ва муҳандислар орасида эса, 10:2,5 нисбатни ташкил қилади⁷.

3. Расм. АҚШдаги олий маълумотли мигрантларнинг касб соҳалари бўйича тақсимланиши⁸

⁷ Nicolas Morales. College-Educated Immigrants Bolster U.S. Productivity. Economic Brief March 2021, No. 21-08. Federal reserve bank of Richmond// https://www.richmondfed.org/publications/research/economic_brief/2021/eb_21-08

⁸ Ўша жойда

Манба: American community Service

Олий маълумотли мигрантларнинг фаолият йўналишларини аниқлаш уларнинг реципиент мамлакатдаги меҳнат самарадорлигига таъсирини ўрганиш имконини беради. Бу борада Джовани Пери ва Чад Спарберлар ўз тадқиқотлари давомида мигрантлар кўпроқ дастурлаш, математика, муҳандислик каби миқдорий ва таҳлил кўникмаларни, маҳаллий аҳоли эса, коммуникация ва бошқа интерактив кўникмаларни талаб қилувчи соҳаларда банд бўлишларини, маълум бир соҳада олий маълумотли мигрантлар сонининг ошиши билан маҳаллий аҳоли нисбатан юқори коммуникатив кўникмаларни талаб қилувчи касбларга ўтиб кетишларини маълум қилганлар⁹. Бу ҳолат мигрантлар ва маҳаллий аҳоли бир-бирларини тўлдирувчи кўникмаларга эга бўлиб, уларнинг муштараклиги турли хил соҳаларда ихтисослашув имкониятларини кенгайтиришини англатади.

АҚШдаги олий маълумотли мигрантларнинг топ бешта банд бўлган соҳаларига менежмент, компьютер ва математика, соғлиқни сақлаш, бизнес ва молия ҳамда таълим соҳаларида фаолият кўрсатадилар¹⁰.

3.1.2-жадвал

АҚШда маҳаллий аҳоли ва мигрантлар банд бўлган топ 5та соҳа

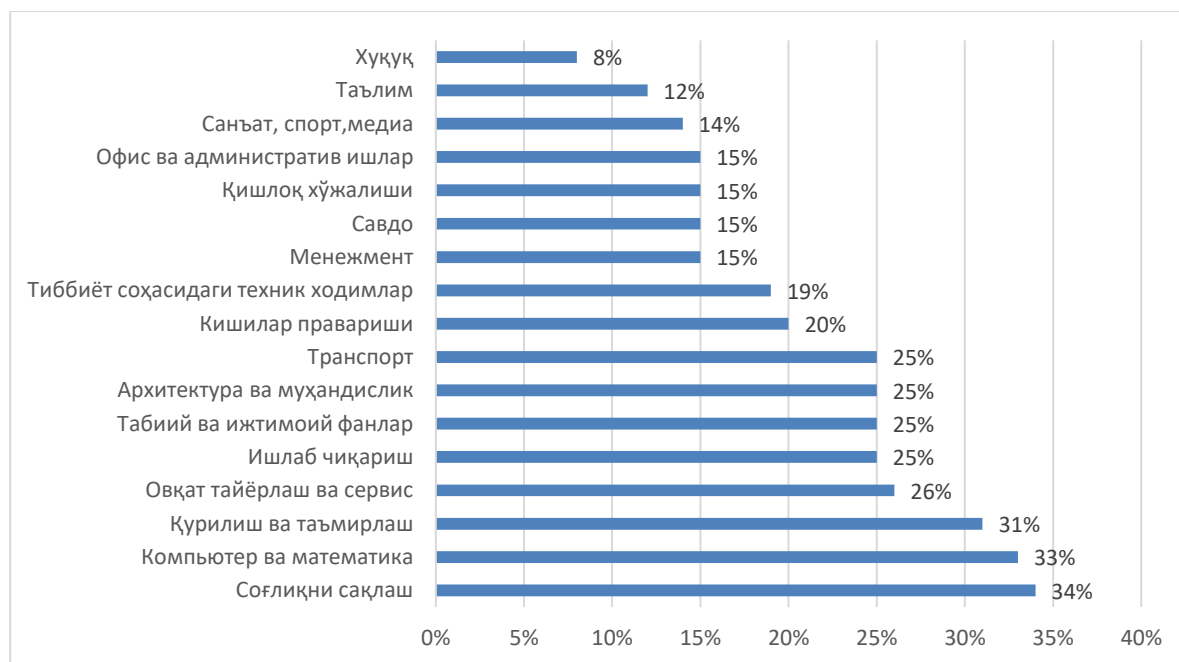
№	Маҳаллий аҳоли	Мигрантлар
1	Менежмент-17%	Менежмент-15%
2	Таълим-14%	Математика ва компьютер-12%
3	Бизнес ва молия-11%	Соғлиқни сақлаш-12%
4	Соғлиқни сақлаш-10%	Бизнес ва молия-10
5	Савдо-8%	Таълим-9

Манба: Migration policy institute

Олий маълумотга эга бўлган мигрантларнинг банд бўлган соҳалардаги улушига эътибор қаратсак, айнан соғлиқни сақлаш, компьютер ва математика, қурилиш ва таъмирлаш каби соҳаларда банд бўлганларнинг учдан бир қисмигача бўлган улушни ташкил қиладилар.

⁹ Giovanni Peri, Chad Sparber. Task Specialization, Immigration, and Wages// American Economic Journal: Applied Economics, July 2009, vol. 1, no. 3, pp. 156.

¹⁰ Kira Olsen-Medina, Jeanne Batalova. College-Educated Immigrants in the United States. Migration policy institute// <https://www.migrationpolicy.org/article/college-educated-immigrants-united-states/>

4. Расм. АҚШда олий маъумотли мигрантларнинг соҳалар бўйича улуши

Манба: US Census Bureau, 2018

Юқоридаги таҳлиллар юқори малакали мигрантлар таълим, соғлиқни сақлаш ва ахборот технологиялари каби тобора кенгайиб бораётган ва малака тақчиллигини ҳис қилаётган соҳаларни тўлдираётганликларини кўрсатмоқда. Биргина соғлиқни сақлаш соҳаси мисолида кўрадиган бўлсак, 2021 йил ҳолатига кўра, 2,8 миллион нафар мигрантлар соғлиқни сақлаш соҳасида иш билан банд қилинган бўлиб, бу рақам мазкур соҳада жами бандларнинг 18%ига тўғри келган. Бу борада штатлар кесимидаги таҳлил эса, мигрант врачларнинг улуши Нью-Джерсида 37%, Флоридада 35%, Нью-Йоркда 33%ни ташкил қилишини кўрсатади¹¹. АҚШдаги қуйи туғилиш кўрсаткичлари фонида мигрантларнинг соғлиқни сақлаш соҳасидаги роли кейинги йилларда ҳам ортиб бориши, хусусан, 2034 йилга келиб, АҚШда врачлар тақчиллиги 124 минг нафар кишига етиши кутилмоқда. Ҳисоб-китобларнинг кўрсатишича, АҚШга кириб келаётган ҳар минг кишига тўғри келадиган врачлар сонининг 0,04 тага кўпайиши аҳолининг ўртача умр кўриш давомийлиги 20,6 кунга узайишига сабаб бўлмоқда¹².

Юқори малакали мигрантларни турли ҳил соҳалар ва минтақалар кесимида таҳлил қилсак, Шимолий Европа ҳамда Жануби-Шарқий Осиё мамлакатларидан келганлар барча соҳаларда катта улушга эгалар. Шунингдек, Шимолий Европа бошқарув лавозимларидаги ҳамда фан ва таълим, Шарқий Осиё компьютер технологиялари, илмий тадқиқот, бизнес ва молия, Жанубий Осиё эса, ахборот технологиялари билан бирга соғлиқни сақлаш соҳасидаги юқори малакали мигрантларни етказиб бериш бўйича етакчилик қилади.

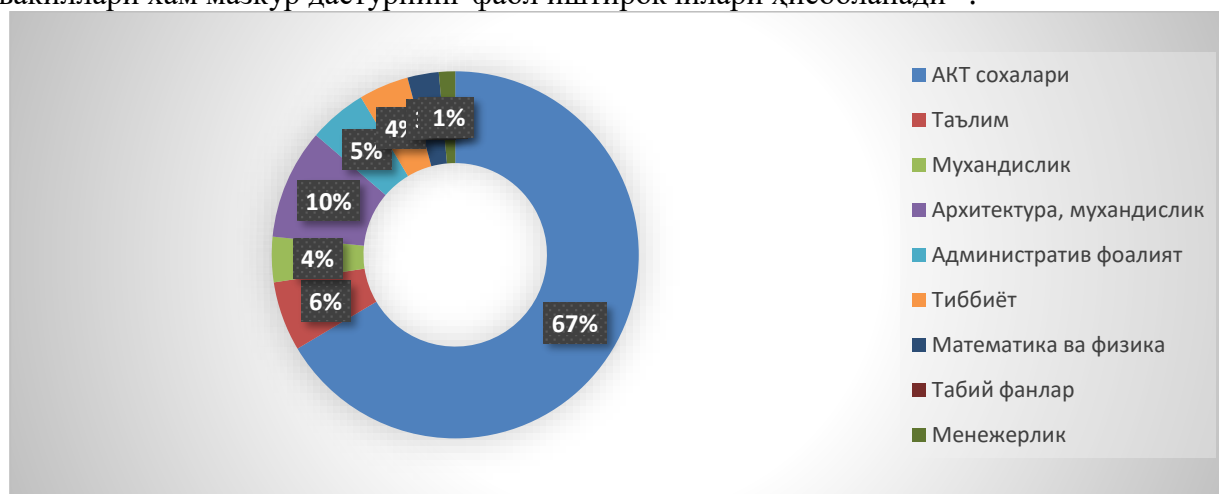
Юқори малакали мутахассис бўлган мигрантларга бериладиган H1-B визасига эга бўлувчиларнинг 34%ини бакалавр, 22%ини магистр, 8%ини фан доктори ва 4%ини

¹¹ David Brancaccio, Chris Farrell, Alex Schroeder. More immigration means gains for U.S. economy, CBO says// <https://www.marketplace.org/2024/04/10/more-immigration-means-gains-for-u-s-economy-cbo-says/>

¹² Braga, Gaurav Khanna. Sarah Turner Migration Policy and the Supply of Foreign Physicians: Evidence from the Conrad 30 Waiver Program Breno NBER Working Paper No. 32005 December 2023.P.16. // https://www.nber.org/system/files/working_papers/w32005/w32005.pdf

профессионал даражага ва 32%ини номаълум даражага эга эга бўлганлар ташкил қилади. Уларнинг 85%и 25-39 ёш оралиғида бўлиб, визага эгаларининг тахминан 72%и Ҳиндистон, 12%и Хитой, 1,2%и Филиппин ва 1%и Канада ҳамда 1%дан биров камроғи Корея Республикаси, Мексика, Покистон, Тайвань, Бразилия ва Непал улушига тўғри келади.

H1-B виза дастуридан энг кўп ахборот технологиялари соҳасидаги компаниялар фойдаланади. 2019 йилда H1-B визасига эга бўлганларнинг 75%ини ахборот технологиялари соҳаси вакиллари ташкил қилган. Шунингдек, таълим, муҳандислик, тиббиёт каби соҳа вакиллари ҳам мазкур дастурнинг фаол иштирокчилари ҳисобланади¹³.

5. Расм. H1-B визаси тақдим этиладиган соҳалар

Манба: U.S. Citizenship and Immigration Services

АҚШда бакалавр даражасига эга бўлган мутахассисларнинг ҳафталик иш ҳақи маҳаллий аҳоли ўртасида ўртача 1.602 АҚШ долларини, мигрантлар орасида эса, 1. 637 АҚШ долларини ташкил этади¹⁴. H1-B визаси эгаларининг эса, йиллик даромадлари ўртача 90.000-153.000 АҚШ доллари атрофида бўлиб, энг қуйи ўртача иш ҳақи профессионал даража вакиллари (йилига ўртача 94 минг АҚШ доллари), энг юқори ўртача иш ҳақи (йилига ўртача 120 минг АҚШ доллари) эса, фан доктори илмий даражасига эга мутахассисларга тўғри келади.

3-жадвал

H1-B виза эгаларининг таълим даражасига кўра йиллик ўртача иш ҳақи

Маълумот даражаси	Йиллик ўртача иш ҳақи, АҚШ доллари
Бакалавр	80.000-135.000
Магистр	90.000-148.000
Фан доктори	95.000-155.000
Профессионал даража	69.000-140.00

¹³ Characteristics of H-1B Specialty Occupation Workers. U.S. Citizenship and Immigration Services 2024// https://www.uscis.gov/sites/default/files/document/reports/OLA_Signed_H-1B_Characteristics_Congressional_Report_FY2023.pdf

¹⁴ www.statista.com

Манба: U.S. Citizenship and Immigration Services

Аммо шу билан бирга АҚШдаги олий маълумотга эга бўлган 10,5 миллион мигрантларнинг 20%и яъни 2,1 миллионининг ўз соҳаси бўйича кўникмаларидан фойдаланилмайди¹⁵. Мазкур “Brain Waste” яъни “Мия чиқиндилари” ёки “Ақлий салоҳиятнинг зое кетиши” номи остидаги капиталнинг исроф қилиниши билан боғлиқ бўлган муаммоларга учраган олий маълумотли мигрантлар паст малака талаб қилувчи идиш ювувчи, хайдовчи, энага, кўрикчи каби ишларда фаолият кўрсатадилар.

H1-B виза дастури ҳар йили хусусий компаниялар учун 65 мингта ҳамда АҚШда илмий даражани қўлга киритганлар учун 20 мингта квотага эга бўлиб, мазкур дастурда хорижликни ёллаш имкониятини қўлга киритган компания бундай имкониятини қўлдан бой берган компанияга нисбатан 0,83 та кишининг бандлигини оширишга эришади. Бу борада малакали мутахассислар тақчиллигига кўпроқ учраган, ходимлари сони 10 кишигача бўлган кичик корхоналарнинг эса, мазкур дастур орқали хорижликни ёллашга муваффақ бўлишлари уларнинг кенгайиш имкониятларини янада оширади. Табиийки, юқори самарали ва ходимларини катта иш ҳақи билан таъминловчи компаниялар айнан H1-B виза дастурлари имкониятларига ҳисобига кенгайишга муваффақ бўлган. Шу сабабли ҳам H1-B виза дастурида юқори малакали хорижликни ёллашга муваффақ бўла олмаган ва малакали ишчиларнинг катта ҳажмдаги тақчиллигига учраган фирмалар бундай имкониятни қўлдан бой берганликлари учун кўпроқ муаммога учрайдилар. Чунки H1-B виза дастури орқали юқори малакали мутахассисни жалб қила олган компаниялар айнан даромадларини ва иш ҳақи фондини ошириш ҳисобига кенгайишга муваффақ бўлганлар. Шунингдек, тадқиқотлар мазкур дастурда барча талабномалари қабул қилинган компанияларнинг бундай имкониятни қўлдан бой берган компанияларга нисбатан кейинги беш йил ичида “яшаб қолиш” имконияти 2,3%га юқори эканлигини кўрсатади. Америка сиёсий миллий фонди тадқиқотлари NFAPнинг кўрсатишича, қиймати миллиард АҚШ доллариға тенг бўлган компанияларнинг 55% асосчиларидан бири айнан иммигрант ҳисобланади¹⁶.

Шу билан бирга юқори малакали мигрантни ёллашга муваффақ бўлган компания нафақат иш ҳақи фонди ва даромадлари ҳисобига кенгайиш ҳамда “бизнесда қолиш”, балки унинг 40 ёшгача бўлган олий маълумотли маҳаллий ва хорижий ходимларининг иш ҳақини 4-5%га ошириш имкониятини ҳам қўлга киритиши тадқиқотларда ўз исботини топган¹⁷. Шунингдек, тадқиқотларда 2000-2019 йиллар давомида олий маълумотга эга бўлган мигрантлар АҚШдаги маълумотга эга бўлмаган ёки қуйи маълумотли маҳаллий ишчиларнинг ҳам иш ҳақиларининг 1,7%-2,6% даражада ўсишига ижобий таъсир кўрсатгани таъкидланади¹⁸.

Иммигрантлар АҚШ аҳолисининг 14%ини ташкил қилсада, мамлакат ЯИМнинг 17%ини таъминлашга ҳисса қўшади. Хусусан, 2021 йилда мамлакатнинг 19,1 триллион АҚШ

¹⁵ <https://www.migrationpolicy.org/data/state-profiles/state/workforce/US>

¹⁶ Stuart Anderson. Highly Skilled Immigrants Drive U.S. Innovation, Report Shows// <https://www.forbes.com/sites/stuartanderson/2023/01/12/highly-inventive-immigrants-also-make-natives-more-innovative/>

¹⁷ Nicolas Morales. How Do College-Educated Immigrants Affect US Firms and Workers?Economic Brief. May 2024, No. 24-15// https://www.richmondfed.org/publications/research/economic_brief/2024/eb_24-15

¹⁸ Stuart Anderson. Immigrants Raise Wages And Boost Employment Of U.S.-Born Workers// <https://www.forbes.com/sites/stuartanderson/2024/05/01/immigrants-raise-wages-and-boost-employment-of-us-born-workers/>

долларилик ЯИМнинг 3,3 триллиони иммигрантлар ҳиссасига тўғри келган¹⁹. Конгресс бюджет бошқаруви СВО (Congressional Budget Office) иқтисодчиларининг ҳисоб-китобларига кўра, иммигрантлар ҳисобига кейинги ўн йил давомида мамлакат ЯИМ 7 миллиард АҚШ долларига ошади, федерал солиқлар тушуми кутилганидан кўра 1 триллион долларга кўпроқ бўлади²⁰. Бу борада йиллик даромад 167 миллиард АҚШ долларига ёки умумий даромаднинг 2,2 фоизига етади. Айнан мигрантлар томонидан тўланадиган даромад солиқлари ва иш ҳақидан олинадиган солиқлар мазкур даромадлар ҳажмига катта таъсир кўрсатади²¹. Масалан, 2018 йилда миллиардлаб солиқларни тўлаган мигрантлар 1,2 триллион долларлик тўлов қобилятини сақлаб қолган ҳолда товар ва хизматларга бўлган талабга эҳтиёж сезиб, маҳаллий бизнесни ривожланишига туртки берганлар²².

Шунингдек, АҚШ миллий академияси ҳисоботида 2006-2013 йиллар давомида мамлакатга кириб келган мигрантлар таҳлили кейинги 75 йил давомида уларнинг ҳар бири улар ва уларнинг авлодлари оладиган ёрдам пулларида ўртача 330 доллардан ортиқ солиқ олиб келишини кўрсатган²³.

Юқоридаги таҳлиллар, айнан юқори малакали мигрантлар иқтидор эгаларига бўлган тақчилликни қондириш эвазига меҳнат унумдорлигининг ортишига, инфляция кўрсаткичларининг қисқаришига, тўлов қобилятининг ортишига, компанияларнинг кенгайишига, бизнеснинг барқарорлашуви, инновацияларнинг ривожланишига, ЯИМ ҳамда мамлакат иқтисодий ўсишига туртки бараётганликларини кўрсатади. Айнан мигрантларнинг мавжудлиги ҳам мигрантлар, ҳам маҳаллий аҳоли учун иш ўринларини яратишга қодир бўлган трансмиллий корпорацияларнинг фаолиятининг кенгайишига туртки бермоқда. Тадқиқотлар АҚШда миграциянинг қисқариши йигирма йил ичида мамлакат ЯИМнинг 2%га, иқтисодий ўсишнинг 12,5%га, иш ўринларининг 4,6 миллионга қисқаришига олиб келиши мумкинлигини кўрсатмоқда²⁴.

АҚШ аҳолини рўйхатга олиш Бюроси маълумотларига кўра, америка таълим тизими томонидан STEM соҳалари бўйича етарли ҳажмдаги кадрларни етиштириб чиқарилмаслиги юқори малакали мигрантларни янада кўпроқ жалб қилиш ва ушлаб қолиш заруратини туғдиради. Хусусан, STEM йўналишида таълим олган ҳар тўртта талабанинг учтаси университетни тугатгач, STEM йўналишида ишлашни давом эттиради. Аксинча, АҚШда таълим олаётган хорижлик талабаларнинг деярли ярми STEM йўналишида таълим олса, фан ва техника соҳасидаги докторантларнинг эса, учдан бир қисми хорижликлар ҳисобланади. Табиийки, баъзи хорижлик талабалар таълимни тугатгач ўз ватанларига қайтсалар-да, аммо аксарияти АҚШда қолиб, меҳнат бозорида ўз фаолиятини давом эттиришни истади. Бу борада аҳолини рўйхатга олиш Бюроси маълумотлари олий маълумот ва илмий даражалилар қанчалик кўп бўлса, улар таркибидаги хорижликларнинг ҳам улуши юқори эканлигини

¹⁹ Immigration Benefits All Americans and Strengthens the Economy// <https://www.fwd.us/news/americans-and-immigration/>

²⁰ David Brancaccio, Chris Farrell, Alex Schroeder. More immigration means gains for U.S. economy, CBO says// <https://www.marketplace.org/2024/04/10/more-immigration-means-gains-for-u-s-economy-cbo-says/>

²¹ Effects of the Immigration Surge on the Federal Budget and the Economy. Congressional budget office. July 2024// <https://www.cbo.gov/system/files/2024-07/60165-Immigration.pdf>

²² Immigration Facts: The Positive economic Impact of Immigration. Immigrants and Immigration Mythbusters: Addressing Common Misconception//

<https://www.congress.gov/118/meeting/house/116727/documents/HHRG-118-JU01-20240111-SD012.pdf>

²³ Immigration Is Powering the U.S. Economy// <https://time.com/6963553/immigration-u-s-economy/>

²⁴ Immigration Facts: The Positive economic Impact of Immigration. Immigrants and Immigration Mythbusters: Addressing Common Misconception// <https://www.congress.gov/118/meeting/house/116727/documents/HHRG-118-JU01-20240111-SD012.pdf>

тасдиқлайди. Хусусан, АҚШда туғилганларнинг 65%и бакалавр ва 5%и фан доктори даражасига эга бўлса, хорижликларнинг 60%и бакалавр ва 10%и фан доктори даражасига эга. Бу ҳолат, юқори малакали мигрантлар улуши маҳаллий малакали кадрларга нисбатан юқори эканлигини кўрсатади. Юқори илмий даражага эга бўлганларнинг мигрантлар таркибидаги юқори улуши юқори малакали муҳожирларнинг илм-фанда инновацияларни ривожлантиришда катта салмоқга эга эканликларини изоҳлайди.

Иқтисодий тадқиқотлар миллий бюроси NBER маълумотларига кўра, иммигрантлар АҚШдаги кашфиётчиларнинг 16%ини ташкил қилсалар-да²⁵, улар мамлакатдаги инновацияларнинг 23%ини ишлаб чиқарадилар. Шунингдек, айнан мигрантлар ахборот коммуникация, фармацевтика, тиббиёт, электроника ва кимё каби соҳалардаги инновацияларнинг 25%ини бошқарадилар.

Кашфиётчи мигрантларнинг кўпроқ хорижий технологияларга суянишлари, хорижий кашфиётчилар билан ҳамкорлик қилишлари ва ташқи бозорларда иқтибосланишлари уларнинг ғояларини мамлакат ташқарисига чиқишига имкон яратади. АҚШда маҳаллий кашфиётчиларга нисбатан, иммигрантлар анча самарадор эканини сўнгги қирқ йил ичидаги АҚШда яратилган инновацияларнинг 30%ини асосчиси иммигрантлар эканлиги, уларнинг 73%и маҳаллий кашфиётларнинг инновацион хусусиятларини оширишга бевосита таъсир кўрсатиб келаётгани билан изоҳлаш мумкин. Ҳисоб-китобларга кўра, мамлакатда хорижий докторантлар сонининг 10%га ортиши патент талабномаларининг 4,5%га, университет патент грантларининг 6,8%га ва но университет патент грантларининг 5%га ортишига олиб келади²⁶.

Шунингдек тадқиқотлар иммигрантлар маҳаллий аҳолига нисбатан бизнес фаолиятини 80%га ва ишчи ўринларини 42%га кўпроқ яратишларини ҳамда мигрант асосчисига эга бўлган компания асосчилари таркибида мигрант бўлмаган компанияларга нисбатан 35%га кўпроқ патентга эга бўлишларини кўрсатокда²⁷.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Интеллектуал мигрантлар илгари сурётган янги ғоялар ва уникал технологиялар эвазига турли тармоқларда кузатилаётган товар ва хизматлар хилма-хиллиги ҳамда юқори самарадорлик кўрсаткичлари реципиент мамлакатларнинг истиқболдаги тараққиётини рағбатлантиришга турки берилмоқда. Айнан инновацион ғоялар замонавий жиҳатдан такомиллашган товар ва хизматларни ишлаб чиқариш, янги иш ўринларини яратиш, бизнес ландшафтларини бойитиш орқали компания ва мамлакатнинг иқтисодий ўсишига ҳисса қўшмоқда. Шу ўринда хорижий инвесторлар ва трансмиллий корпорацияларнинг юқори малакали кадрлари мавжуд бўлган соҳа ва тармоқларни инновациялар учун юқори салоҳиятли деб баҳолашлари эса, мамлакатнинг инвестицион жозибадорлигини ошишида муҳим аҳамият касб этишини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Шунингдек, мигрантларнинг ўзларидаги билим ва тажрибани бўлишишлари бир томондан, маълум бир кадрларнинг кўникмаларини ортиши эвазига уларнинг яхшироқ иш ҳақи билан таъминланишлари меҳнат ресурсларининг моддий фаровонлигини ортишига,

²⁵ Stuart Anderson. Highly Skilled Immigrants Drive U.S. Innovation, Report Shows// <https://www.forbes.com/sites/stuartanderson/2023/01/12/highly-inventive-immigrants-also-make-natives-more-innovative/>

²⁶ Shai Bernstein, Rebecca Diamond, Timothy McQuade and Beatriz Pousada. The Contribution of High-Skilled Immigrants to Innovation in the United States. Working Paper 22-065// https://www.hbs.edu/ris/Publication%20Files/22-065_75b489b5-ce29-49db-942d-972a18c58822.pdf

²⁷ Peter Dizikes. Study: Immigrants in the U.S. are more likely to start firms, create jobs Compared to native-born citizens, immigrants are more frequently involved in founding companies at all scales.// <https://news.mit.edu/2022/study-immigrants-more-likely-start-firms-create-jobs-0509>

бошқа томондан эса, фаолияти янги келган мигрант ҳисобига енгиллашадиган маҳаллий кадрларнинг соҳадаги бошқа жараёнларга эътибор қаратишлари шароитида юзага келган уйғунлик соҳада ривожланиш ва ихтисослашув имкониятларини кенгайтирмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, интеллектуал мигрантлар эвазига эришилаётган тадбиркорлик руҳи ва инновациялар уйғунлигидаги ижобий макроиктисодий ўзгаришлар иқтидор эгаларини жалб қилишга тобе бўлган иктисодиётлар учун мазкур сиёсатни такомиллаштиришни давом эттириш учун ишончли ва яққол далил бўла олади. Шундай экан, юқори малакали мигрантларнинг инновацияларни илгари суриш, иктисодий ўсиш ва бизнесни рағбатлантириш, инвестицион жозибадорликни ошириш, иш кучи танқислигини юмшатиш ва меҳнат ресурсларини бойитиш каби муаммоларни ҳал қилишдаги муҳим аҳамиятини ҳисобга олган реципиент мамлакатлар ҳар қандай иктисодий ва сиёсий ўзгаришлар шароитига қарамай кейинги йилларда ҳам интеллектуал миграцияни рағбатлантиришда ва мигрантларнинг жамиятга фаол интеграциялашувини таъминлашда давом этишини башорат қилиш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Кадинова З. А. Миграция через образование ведет к "утечке мозгов" //Экономическое обозрение. – 2019. – №. 11(239).С.18-25.
2. Kadirova Z. Professionallarning xalqaro mehnat migratsiyasini tartibga solishning asosiy tamoyillari //Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot. – 2024. – Т. 2. – №. 8.В.1117-1120.
3. Kadirova Z.A.Regulation of International Intellectual Migration//American Journal of Economics and Business Management.– 2024. – №. 7.
4. Kadirova Z.A. Intellectual migratsiyani tadqiq etishning konseptual asoslari// MARKAZIY OSIYODA JAMIYAT, GENDER VA OILA.-2024.-№. 3.В.14-20.
5. Olimov M., Grote J., Gharleghi B. Turning brain drain into brain circulation in Central Asia //Dialogue of Civilizations Research Institute. Volkswagen Foundation. – 2020. – Т. 19.;
6. Кадинова З. А., Газиева С. С. Интеллектуал миграция ва унинг хусусиятлари //XXI Asr: Fan va ta'lim masalalari (XXI Век: Вопросы науки и образования). – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 1-23.
7. Kira Olsen-Medina, Jeanne Batalova. College-Educated Immigrants in the United States. Migration policy institute// <https://www.migrationpolicy.org/article/college-educated-immigrants-united-states/>
8. [Mohamad Moslimani, Jeffrey S. Passel](https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/07/22/key-findings-about-us-immigrants/). What the data says about immigrants in the U.S.// <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/07/22/key-findings-about-us-immigrants/>
9. Giovanni Peri, Chad Sparber.Task Specialization, Immigration, and Wages// American Economic Journal: Applied Economics, July 2009, vol. 1, no. 3, pp. 156.
10. David Brancaccio, Chris Farrell, Alex Schroeder. More immigration means gains for U.S. economy, CBO says// <https://www.marketplace.org/2024/04/10/more-immigration-means-gains-for-u-s-economy-cbo-says/>
11. Nicolas Morales. College-Educated Immigrants Bolster U.S. Productivity. Economic Brief March 2021, No. 21-08.Federal reserve bank of Richmond// https://www.richmondfed.org/publications/research/economic_brief/2021/eb_21-08
12. Braga, Gaurav Khanna. Sarah Turner Migration Policy and the Supply of Foreign Physicians: Evidence from the Conrad 30 Waiver Program Breno NBER Working Paper No. 32005 December 2023.P.16. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w32005/w32005.pdf

13. Stuart Anderson. Highly Skilled Immigrants Drive U.S. Innovation, Report Shows// <https://www.forbes.com/sites/stuartanderson/2023/01/12/highly-inventive-immigrants-also-make-natives-more-innovative/>
14. Shai Bernstein, Rebecca Diamond, Timothy McQuade and Beatriz Pousada. The Contribution of High-Skilled Immigrants to Innovation in the United States. Working Paper 22-065// https://www.hbs.edu/ris/Publication%20Files/22-065_75b489b5-ce29-49db-942d-972a18c58822.pdf
15. Peter Dizikes. Study: Immigrants in the U.S. are more likely to start firms, create jobs Compared to native-born citizens, immigrants are more frequently involved in founding companies at all scales.// <https://news.mit.edu/2022/study-immigrants-more-likely-start-firms-create-jobs-0509>
16. <https://www.migrationpolicy.org/data/state-profiles/state/language/US>
17. Frequently Requested Statistics on Immigrants and Immigration in the United States// <https://www.migrationpolicy.org/article/frequently-requested-statistics-immigrants-and-immigration-united-states-2024>
18. www.statista.com
19. Immigration Benefits All Americans and Strengthens the Economy// <https://www.fwd.us/news/americans-and-immigration/>
20. Effects of the Immigration Surge on the Federal Budget and the Economy. Congressional budget office. July 2024// <https://www.cbo.gov/system/files/2024-07/60165-Immigration.pdf>
21. Immigration Facts: The Positive economic Impact of Immigration. Immigrants and Immigration Mythbusters: Addressing Common Misconception// <https://www.congress.gov/118/meeting/house/116727/documents/HHRG-118-JU01-20240111-SD012.pdf>
22. Immigration Is Powering the U.S. Economy// <https://time.com/6963553/immigration-u-s-economy/>